

Yhteisöllisyyttä ja tasapuolisuutta nuorten hyvinvoinnin tukemiseen

Noora Ellonen: YTT, tutkija, Poliisiammattikorkeakoulu
noora.ellonen@poliisi.fi

Janus vol. 16 (2) 2008, 161-166

Nuorten masentuneisuus ja rikekäyttäytyminen

Jos pyydän sinua hetkeksi sulkemaan silmäsi, voit varmaan helposti muistaa ajan, kun olit noin 15-vuotias nuori. Ehkä suusi vetää pieneen hymyyn, kun mieleen tulevat nuoruuteen kuuluvat voimakkaat ihastumisen ja pettymyksen, ilon ja surun tunteet. Mieleen varmasti nousee myös nuoruuden kokeilunhalu, johon kuului ehkä joi-tain hävettäviäkin hetkiä, kuten lähikaupasta varastamista tai naapurin postilaatikon potkimista. Oli hetkiä, kun sinä olit maailman napa ja hetkiä, kun koko kamala maailma oli sinua vastaan. Nuoruutta onkin hyvin kuvattu ajaksi, jossa vuorottelevat tiheään tahtiin tyneys ja voimakkaat myrskyt, aurinkoisuus ja pilvisuus (Nurmi 1997).

Kun pyydän tällä vuosituhannella nuoruuttaan viettäneitä tai viettäviä nuoria tekemään saman, myös heillä suurimmalla osalla suu vetää hymyyn. Nuoret näkevät elämänsä arvokkaana ja tulevaisuutensa valoisaana. Samaan aikaan kuitenkin yli joka kymmenennen nuoren suupielet eivät nouse ylöspäin. Heidän elämässään tyneyden ja myrskyjen vaihtelu on vaihtunut jatkuvaksi ukkoseksi ja pilvisyydeksi. Heidän elämänilonsa ja arvokkuuden kokemuksensa ovat vaihtuneet mielipahaksi ja jatkuvaksi alakuloisuudeksi (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2005). Vastaavasti noin joka kymmenennen kohdalla omenavarkaudet ja postilaatikon potkimiset ovat vaihtuneet aktiiviseksi rikosteluksi ja jatkuvaksi poikkeavaksi käyttäytymiseksi (Kivivuori 2005).

Tämän me voimme nähdä numeroin kyselyaineistoihin perustuvissa tilastoissa. Stakesin Kouluterveyskyselyn mukaan 11–13 % yhdeksäluokkalaisista nuorista ilmoittaa vuosittain kärsivänsä keskivaikeasta tai vaikeasta masentuneisuudesta. Heistä suurin osa on tyttöjä. Tyttöistä vähintään keskivaikeasta masentuneisuudesta kärsii vuosittain keskimäärin 16 % ja pojista 7 %. (Luopa ym. 2005.) Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan puolestaan aktiiviseen rikekäyttäytymiseen (vähintään 25 rikettä vuodessa) osallistuu vuosittain 7-9 % nuorista. Vuonna 2004 heistä oli noin puolet poikia ja puolet tyttöjä. Kyseessä on suhteellisen pieni joukko, mutta he tekevät yli puolet nuorten tekemistä rikoksista. (Kivivuori 2005.)

Vaikeana ja aktiivisena niin masentuneisuus kuin rikekäyttäytyminen tuleekin nähdä erityisen vakavana nuorten pahoinvoinnin oireena. Erityisen vakavaksi asian tekee se, että niihin liittyvä hoito ja ohjaus ovat usein puutteellisia. Nuorten mielenterveyspalvelut eivät riitä vastaamaan nykyiseen tarpeeseen edes hoidon, saati ennaltaehkäisyyn osalta (Taskinen 2007; Friis, Eirola & Mannonen 2004). Rikekäyttäytymisen kohdalla ongelma on ennen kaikkea sen näkymättömyys: vain noin 10 % nuorten tekemistä rikoksista tulee poliisiin tietoon (Kivivuori 2005).

Sosiaalinen pääoma hyvinvoinnin resurssina

Viranomaisten kyvyttömyys puuttua ja hoitaa näitä nuorten ongelmia korostaa sekä ennaltaehkäisyä että paikallisten toimijoiden merkitystä. Helmikuussa Tampereen yliopistossa tarkastetussa väitöskirjassani tuonkin esille nuorten kasvuyhteisön roolia nuorten keskivaikean tai vaikean masentuneisuuden sekä aktiivisen rikekäyttämisen ehkäisyssä. Ennen kaikkea keskityn koulun merkitykseen. Miten koulussa voidaan ennalta ehkäistä näitä nuorten ongelmia sosiaalisen vuorovaikutuksen keinoin? (Ellonen 2008a.)

Koulun merkitystä tarkastelen tutkimuksessa ennen kaikkea yhteisöllisestä näkökulmasta. Tämä poikkeaa perinteisestä, erityisesti sosiaalityölle tyypillisestä ajattelusta, jossa nuorten ongelmiin pyritään puuttumaan erilaisin yksilöllisin interventioin (Ellonen 2008b). Kysyn, miten koulu jaettuna sosiaalisena ympäristönä on yhteydessä nuorten masentuneisuuden ja rikekäyttämisen riskiin. Tutkimuksen kohteena ovat 8. ja 9. luokkalaiset nuoret ja tutkimus perustuu Stakesin Kouluterveyskyselyyn vuosilta 2002 ja 2003 sekä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisorikollisuuskyselyyn vuodelta 2004. Tutkimusaineistoa analysoin pääasiassa monitasomallein. Niiden avulla tavoitan erityisesti yksilön kokemuksesta riippumattoman yhteisön merkityksen yksilön hyvinvointiin ja käyttäytymiseen. (Ellonen 2008a.)

Kasvuyhteisön merkitystä jäsenen sosiaalisen pääoman käsitteen avulla. Sosiaalinen pääoma nähdään tutkimuksessa yhteisöllisenä voimavarana, joka muodostuu ihmisten välisestä informaalisesta ja formaalisesta vuorovaikutuksesta ja välittyy yksilöille tietyin mekanismein (Ellonen 2008a, 46–54). Vaikka käsite on saanut osakseen paljon kritiikkiä ja kärsinyt jopa jonkinasteista inflaatiota viime vuosina yleistyneen aiheen tutkimuksen myötä, uskon sen käyttö-

kelpoisuuteen erityisesti yhteisöjen merkitystä tarkasteltaessa. Sen myötä yhteisöjen sosiaaliset suhteet ja resurssit tulevat erityisen empiirisen kiinnostuksen kohteeksi. Pääoma -ajattelu tuo myös mielenkiintoisen lisän perinteisempään ajatteluun korostamalla esimerkiksi juuri resurssien yhteisöllisyyttä ja kumuloitumista (Ellonen & Korkiamäki 2006). Voisikin sanoa, että kun puhutaan yhteisön sosiaalisten resurssien olevan enemmän kuin yksittäisten vuorovaikutussuhteiden summa, puhutaan yhteisöissä olevasta sosiaalisesta pääomasta.

Yhteisöllisen sosiaalisen pääoman välittymisen mekanismeja ovat muun muassa sosiaalinen tuki ja sosiaalinen kontrolli, joihin tutkimuksessa keskityn. Kun tarkastellaan nuorten kokemaa sosiaalista tukea, kontrollia ja niiden merkitystä masentuneisuuteen ja rikekäyttämiseen, lähdetään oletuksesta, että yhteisön ominaisuudet vaikuttavat tuen ja kontrollin merkitykseen. Eli opettajan antaessa sosiaalista tukea oppilaalleen, tuen merkitsevyyteen suhteessa nuoren masentuneisuusriskiin vaikuttavat koulun muut ominaisuudet. Näitä voivat olla esimerkiksi rakenteelliset ominaisuudet tai koulun toimintamallit. (Ellonen 2008a.) Pääasiassa kuitenkin myös sosiaalista tukea ja sosiaalista kontrollia itsessään tarkastellaan yhteisöllisenä. Tällöin puhutaan tuesta ja kontrollista, jota yksilö ei välttämättä itse koe, mutta joka on yhteisössä olemassa. Ilmapiiirin käsite konkretisoi tätä hyvin: Onko koulun ilmapiiri sosiaalisesti tukeva ja sosiaalisesti kontrolloiva, ja jos on, niin vaikuttaako se nuorten masentuneisuus- ja rikekäyttämismisriskiin yksilön omasta tuki- tai kontrollikokemuksesta riippumatta?

Sosiaalisen tuen lähteinä tarkastelen paitsi opettajia myös koulutovereita. Sosiaalista kontrollia puolestaan mitataan saatavaksi yksinomaan opettajilta. Tämä on selvä puute käytetyissä aineistoissa. Sosiaalista tukea ja sosiaalista kontrollia mitataan myös yksinomaan yksilötasolla, oppilaiden kokemukseen perustuen. Olen muo-

dostanut sosiaalisen tuen ja kontrollin yhteisötason muuttajat aggregoimalla ne koulutasolle. Aitojen yhteisötason muuttujien käyttö olisi voinut rikastuttaa tutkimuksen tuloksia, mutta niiden saaminen ei ollut mahdollista.

Varsinkin kun aineisto perustuu vastaajien omaan kokemuksen arviointiin, on olennaista kysyä, missä määrin sosiaalinen tuki ja sosiaalinen kontrolli eroavat toisistaan. Molemmilla käsitteillä on vahva oma teoreettinen perinne (ks. esim. Tardy 1985; Hirschi 1969), mutta käytännössä rajaveto niiden välille on usein hankalaa. Ovatko esimerkiksi oppilaan keskustelut opettajan kanssa tukea vai kontrollia? (Ellonen 2008a; Ellonen & Korkiamäki 2006.) Siinä suhteessa ne sopivatkin kuvastamaan jotain yhteistä ominaisuutta, sosiaalista pääomaa.

Edellä esitettyjen käsitteiden avulla väitöstutkimukseni lähestymistapa voidaan muotoilla seuraavanlaisesti: Nuorta ympäröivät yhteisöt, kuten koti, koulu, asuinalue ja vertaisryhmä. Ne muodostavat kaikki oman yhteisönsä, jolla on merkitystä nuoren hyvinvoinnissa ja pahoinvoinnissa, kuten masentuneisuudessa ja rikekäyttäytymisessä. Samalla ne muodostavat yhden yhteisön, nuoren kasvuyhteisön, jolla niin ikään on merkitystä nuoren hyvinvointiin. Kaikissa näissä yhteisöissä yksi merkittävä nuoren hyvinvoinnin määrittäjä on sosiaalinen pääoma – tai se puute. Jos ajatellaan sosiaalista pääomaa tukena ja kontrollina, näissä kaikissa yhteisöissä voi olla sosiaalisesti tukevia ja kontrolloivia vuorovaikutussuhteita, jotka nuoret kokevat omalla tavallaan. Niissä voi myös olla kokemuksesta riippumaton tukeva tai kontrolloiva ilmapiiri. Jos tutkimuksen kohteena olisi koko kasvuyhteisö, tulisi sosiaalisen tuen ja kontrollin merkitsevyyttä tarkastella huomioiden kaikki osayhteisöt. Tällaisen tutkimuksen empiirinen toteutus olisi kuitenkin suhteellisen hankalaa. Siksi olen rajannut empiirisen tutkimukseni vain kouluun.

Yhteisöstä tukea ja turvaa

Nuorten kokemukseen perustuvan opettajilta ja toisilta oppilailta saadun sosiaalisen tuen ja kontrollin kohdalla tutkimus osoittaa, että niiden merkitys nuorten masentuneisuudessa ja rikekäyttäytymisessä on sidoksissa yhteisön muihin ominaisuuksiin. Tämä tarkoittaa, että opettajan oppilaalleen antama sosiaalinen tuki voi olla eri tavoin yhteydessä nuorten masentuneisuuteen eri kouluissa, samoin kuin sosiaalinen kontrolli voi olla eri tavoin yhteydessä nuorten rikekäyttämiseen eri kouluissa. Syy tähän voi löytyä esimerkiksi koulun rakenteellisista ominaisuuksista tai toiminnallisista linjauksista. Vaikutusten erojen syytä ei tämän tutkimuksen perustella voida tarkasti sanoa. (Ellonen 2008a; Ellonen 2005.)

Myös yhteisötasolla sosiaalista tukea ja kontrollia tarkasteltaessa koululla on merkityksensä. Sosiaalisesti tukeva ilmapiiri koulussa vähentää nuorten masentuneisuuden riskiä. Merkitys on ennen kaikkea yhteisöllistä. Jos opettajien ja oppilaiden muodostama kouluilmapiiri on sosiaalisesti tukeva ja kannustava, vaikuttaa se masentuneisuusriskiä vähentävästi kaikkiin koulun oppilaisiin, myös niihin, jotka eivät itse koe saavansa opettajaltaan tai koulukavereiltaan yksilöllistä tukea. (Ellonen, Kääriäinen & Autio 2008; Ellonen 2008a.) Vastaava yhteys on löydettävissä sosiaalisesti kontrolloivan koulu-yhteisön ja nuorten rikekäyttäytymisen väliltä, mutta vain poikien osalta. Tyttöjen osalta koulun ilmapiirillä ei sen sijaan tutkimukseni mukaan ole merkitystä heidän rikekäyttäytymisensä määrään. Tämä voisi johtua esimerkiksi siitä, että tytöille kaveripiiriin merkitys on teini-iässä koulun merkitystä suurempi tai siitä, että tyttöihin tehoaa erilainen kontrolli, kuin mitä tässä tutkimuksessa sosiaalisella kontrollilla tarkoitetaan. (Ellonen 2008c; Ellonen 2008a)

Yhteisöllisen sosiaalisen tuen ja kontrollin tasolla on siis merkitystä nuorten hyvinvoinnille.

Resurssien taso ei kuitenkaan ole aina ainoa merkitsevä asia, kun puhutaan yhteisön merkityksestä. Olennaista on myös se, miten resurssit jakautuvat. Yhteisöjen ilmapiiriä tutkineet puhuvatkin sekä ilmapiirin laadun että sen konsensusuksen merkityksestä (Lindell & Brandt 2000). Koulumaailmaan sovellettuna on muun muassa osoitettu, että korkea yhteenkuuluvuuden tunne koulussa vähentää nuorten mielialaongelmia, mutta mikäli kaikki eivät koe yhteenkuuluvuutta, muodostaa se kokemuksesta riippumattoman negatiivisen yhteisövaikutuksen. Toisin sanoen, se nakertaa yhteenkuuluvuuden tunteen tason merkitystä. (Anderman 2002.)

Vastaava tulos löytyy myös omasta tutkimuksestani. Mikäli oppilaiden kokemukset opettajilta ja muilta oppilailta saadusta sosiaalisesta tuesta jakaantuvat suuresti, se muodostaa negatiivisesti nuoriin vaikuttavan ilmapiirin lisäten nuorten masentuneisuusriskiä. Näin on myös niiden osalta, jotka kokevat saavansa paljon tukea. (Ellonen ym. 2008.) Vastaavasti jos sosiaalinen kontrolli jakautuu koulussa epätasaisesti, lisääntyy nuorten rikekäyttäytyminen. Tämä on nähtävissä kuitenkin vain poikien kohdalla. (Ellonen 2008c.) Voidaan sanoa, että epäoikeudenmukaiset kokemukset opettajan ja oppilaiden huomiosta sekä lisäävät yksilön pahoinvointia että huonontavat koulun ilmapiiriä (Ellonen 2008a).

Sosiaalisen pääoman merkitys koulutasolla

Edellä esitettyjen yksilötason ilmiöiden ja yhteisötason eri ulottuvuuksien väliset yhteydet ovat mielenkiintoisia. On myös olennaista pohtia, missä määrin yhteisöllisillä resursseilla todellisuudessa on merkitystä yksilön käyttäytymiseen ja olemiseen. Tarkastelen tätä tutkimuksessani koulutasolla. Tuon esiin koulujen välisiä eroja nuorten keskimääräisessä masentuneisuus- ja rikekäyttäytymistasossa sekä tarkastelen, paljon-

ko näistä eroista yhteisöllinen sosiaalinen tuki ja kontrolli selittävät.

Masentuneisuuden osalta yhteisöllinen sosiaalinen tuki selittää 3 % koulujen välisistä eroista masentuneisuustasossa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että kun toisissa kouluissa on enemmän masentuneita nuoria kuin toisissa, on tästä erosta 3 % selitettävissä sillä, että toisissa kouluissa ilmapiiri on sosiaalisesti tukevampi kuin toisissa. Suurin osa selitysosuudesta muodostuu sosiaalisen tuen jakautumisesta: niissä kouluissa, joissa sosiaalisesti tukeva ilmapiiri jakautuu epätasaisesti, on korkeampi masentuneisuudentaso kuin niissä, jossa kaikki kokevat ilmapiirin tukevaksi.

Selitysosuutta voi pitää suhteellisen pienenä, mutta myös alkuperäiset erot koulujen välillä nuorten masentuneisuuden tasossa olivat suhteellisen pieniä. Suurimmassa osassa kouluista 9-14 % nuorista kärsi keskivaikkeasta tai vaikeasta masentuneisuudesta, joskin joukossa on myös yksittäisiä kouluja, joissa masentuneisuudesta kärsi vain 5 % koulun oppilaista ja kouluja, joissa jopa 20 % koulun oppilaista raportoiti keskivaiketta tai vaikeaa masentuneisuutta. (Ellonen ym. 2008). Nämä tulokset yhdessä osoittavat yhteisöllisen sosiaalisen tuen merkityksellisyden masentuneisuuden selittäjänä koulutasolla suhteellisen pieneksi. Tämä on hyvin linjassa aiempien tutkimusten kanssa, jotka ovat tarkastelleet yhteisötason ilmiöiden merkitystä suomalaisissa kouluissa. Suurimmassa osassa koulutason ilmiöiden selitysosuudeksi jää muutama prosentti (Konu, Lintonen & Autio 2002; Karvonen, Vikat & Rimpelä 2005). Suurin syy tähän mitä ilmeisimmin on suomalaisten koulujen homogeenisuus. Koulujärjestelmämme perustuu hyvin vähäiselle sosiaaliselle eriytymiselle ja valikoitumiselle.

Rikekäyttäytymisen kohdalla sen sijaan selitysosuus on huomattavasti suurempi. Koulujen välisistä eroista poikien rikekäyttäytymisen kohdalla jopa 29 % on selitettävissä koulujen välisillä eroilla sosiaalisessa kontrollissa. Tätä voi pitää erityisen

korkeana selitysprosenttina. Koulujen väliset erot rikekäyttäytymisessä ovat niin ikään suhteellisen pienet. Suurimmassa osassa kouluista 4-6 % oppilaista kuuluu aktiivisen rikekäyttäytymisen piiriin, kun mukana on myös kouluja, joissa vastaava luku on vain 1 % ja kouluja, joissa vastaava luku on 10 %. Pienehköistä koulujen välisistä eroista huolimatta poikien kohdalla sosiaalisen kontrollin rooli aktiivisen rikekäyttäytymisen ehkäisijänä on tunnistettava myös koulutasolla.

Sosiaalisen kontrollin ja poikien rikekäyttäytymisen kohdalla koulu yhteisön merkitystä voi siis pitää suhteellisen merkittävänä ja panostamisen arvoisena koulutasolla tarkasteltuna. Masentuneisuuden ja sosiaalisen tuen kohdalla järjestelmätason merkitys on vähäisempi. On kuitenkin olennaista todeta, että järjestelmästä, joka perustuu tasa-arvoon ja vähäiseen valikoitumiseen, löytyy siitäkkin jonkin verran koulutason tekijöitä, jotka selittävät nuorten hyvinvoinnin eroja. Tämä on mielenkiintoista koulujen näkökulmasta: Vaikka koulumme tällä hetkellä ovat suhteellisen homogeenisia, eivät tasa-arvoiset olot ole itsestäänselvyys ilman niihin kohdistuvaa jatkuvaa panostusta. Tulos on myös yhteisövaikutuksia tarkastelevien tutkimusten näkökulmasta mielenkiintoinen: Jos eroja ja merkityksiä löytyy näin homogeenisista yhteisöistä, löytyy niitä varmasti myös heterogeenisimmistä yhteisöistä. Vähäiset selitysosuudet eivät myöskään poista sitä, että niin yhteisössä olevan sosiaalisen tuen kuin kontrollinkin merkitys yksilön kannalta on merkittävä. Tutkimus osoittaa, että sopivasti tukevalla ja rajoittavalla koulu yhteisöllä voidaan osittain ennaltaehkäistä nuorten masentuneisuutta ja rikekäyttäytymistä.

Pohdinta

Koulun sosiaalisella pääomalla on siis merkityksensä nuorten masentuneisuuden ja rikekäyttäytymisen ennaltaehkäisyssä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että koulussa tulisi kiinnittää huomiota oppilaiden hyvinvointiin, asettaa käyttäytymiselle selviä rajoituksia ja puuttua poikkeavaan käyttäytymiseen: Tulisi

siis pyrkiä yhteisölliseen toimintakulttuuriin. Nuorten hyvinvointia tukeva tasa-arvoinen, sosiaalisesti tukeva ja kontrolloiva koulu yhteisö vaatisikin tiiviitä yhteisöllisiä ryhmiä, joissa toisaalta oppilaat tuntevat hyvin toisensa ja opettaja tuntee hyvin oppilaansa, lisää yhdessä tekemistä ja ennen kaikkea aikuisen läsnäoloa myös koulupäivän aikana. Tämä ei tunnu kaikkialla kuitenkaan toteutuvan, sillä keskimäärin suomalaiset nuoret kokevat saavansa vain joskus tukea tai kontrollia opettajaltaan. Nykyiset suuret luokat ja vähäiset opettajamäärät eivät näytä kaikkialla riittävän turvaamaan tukevaa, kontrolloivaa ja nuorten hyvinvointia edistävää koulu yhteisöä.

Olennaista on myös se, että toisten ihmisten huomion tulisi jakautua tasaisesti: Kokemus epätasa-arvoisesti jakautuvasta opettajan huomiosta lisää tutkimuksen mukaan nuorten masentuneisuutta ja rikekäyttäytymistä jopa enemmän kuin opettajan tuen ja turvan puuttuminen kokonaan. Myös huomion tasa-arvoista jakautumista voidaan kuitenkin suomalaisessa koulu järjestelmässä kyseenalaistaa. Suomalaista koulu järjestelmää on kehitetty pitkälti yksilön näkökulmasta. Erytshuomiota vaativat oppilaat pyritään nykyään integroimaan niin sanottuun normaaliin koululuokkaan, mikä helposti tarkoittaa, että kyseiset oppilaat myös saavat enemmän opettajan huomiota kuin muut oppilaat. Yksilöllisten tarpeiden suhteen tilanne näyttää hyvältä juuri erityistarpeita vaativan oppilaan näkökulmasta. Kuitenkin kun tarkastellaan luokkaa yhteisönä ja suhteutetaan se tämän tutkimuksen tuloksiin, voi huomion epätasaisen jakautumisen nähdä negatiivisena niin erityistarpeita tarvitsevalle oppilaalle kuin muillekin oppilaille.

Ei tule myöskään liikaa korostaa opettajan roolia sosiaalisesti tukevan ja kontrolloivan ilmapiirin luoja. Kun puhutaan yhteisöllisestä sosiaalisesta pääomasta ja sen merkityksestä, tulee koulua ajatella enemmänkin yhtenäisenä kasvuympäristönä kuin yksittäisinä henkilöinä. Yhteisöllisen sosiaalisen pääoman luominen edellyttää paitsi opettajien myös muiden koulun aikuisten läsnäoloa. Jos palataan tutkimukseeni alkuperäiseen kasvuyhteisöajatteluun,

ei myöskään kotia ja muita yhteisöjä voida täysin erottaa tästä. Kokonaisvaltainen ajattelu on kuitenkin suhteellisen vierasta koulujärjestelmällemme. Koulun ja kodin yhteistyö ei ainakaan yläkouluissa toimi aina moitteetta, eikä koulun muiden aikuisten läsnäoloon panosteta riittävästi. Tämä on nähtävissä esimerkiksi kouluterveydenhuollon ja oppilashuollon rajallisuutena. Tutkimukseni perusteella yhdynkin ehdottomasti viimeaikaisiin julkisuudessa esillä olleisiin keskusteluihin siitä, että kouluhimme tarvitaan lisää yhteisöllisyyttä ja panostusta sosiaaliseen pääomaan. On hienoa, että nuoremme pärjäävät hyvin kansainvälisissä koulusuoritusten vertailuissa, mutta sitä ei tulisi tehdä nuorten hyvinvoinnin kustannuksella.

Kirjallisuus

Anderman, Eric (2002) School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology* 94 (4), 795–809.

Ellonen, Noora (2005) Paikallisyhteisöjen sosiaalisen pääoman merkitys nuorten masentuneisuudessa ja riikekäyttäytymisessä. *Nuorisotutkimus* 23 (2), 32–46.

Ellonen, Noora (2006) Monitasomallit ja niiden soveltaminen sosiaalitieteissä. *Janus* 14 (2), 127–138.

Ellonen, Noora & Korkiamäki, Riikka (2006) Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten hyvinvoinnin resurssina. Analyysi sosiaalinen pääoma – käsitteen käytöstä kansainvälisessä lapsuus- ja nuorisotutkimuksessa. Teoksessa Hannele Forsberg, Aino Ritala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.) *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointeja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 221–250.

Ellonen, Noora (2008a) Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja riikekäyttämiseen. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis*, 690. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 82. Tampere: Yliopistopaino.

Ellonen, Noora (2008b) Tuki ja kontrolli yhteisöllisenä resurssina. Vertaileva tutkimus nuorten lähiympäristöjen sosiaalisesta pääomasta. Teoksessa Irene Roivainen & Marianne Nylund & Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) *Yhteisöt ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 6. vuosikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 157–172.

Ellonen, Noora (2008c) Adolescent Delinquency and School Social Control: A Multilevel Analysis of Finnish Sample. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 9 (1), 47–64.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Autio, Ville (tulossa 2008) Adolescent Depression and School Social Support: A Multilevel Analysis of Finnish Sample. *Journal of Community Psychology* 36 (4)

Friis, Leila & Eirola, Raija & Mannonen, Marjatta (2004) *Lasten ja nuorten mielenterveysyö*. Helsinki: WSOY.

Hirschi, Travis (1969) *Causes of delinquency*. Berkley: University of California Press.

Karvonen, Sakari & Vikat, Andres & Rimpelä, Matti (2005) The role of school context in the increase in young people's health complaints in Finland. *Journal of Adolescence* 28 (1), 1–16.

Kivivuori, Janne (2005) Nuoret rikosten tekijöinä, uhreina ja kontrollin kohteina 1995–2004. Teoksessa Janne Kivivuori & Venla Salmi (toim.) *Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 214. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 11–69.

Konu, Anne & Lintonen, Tomi & Autio, Ville (2002) Evaluation of well-being in schools – a multilevel analysis of general subjective well-being. *School Effectiveness & School Improvement* 13 (2), 187–200.

Lindell, Michael & Brandt, Christina (2000) Climate quality and climate consensus as mediators of the relationship between organizational antecedents and outcomes. *Journal of Applied Psychology* 85 (3), 331–348.

Luopa, Pauliina & Pietikäinen, Minna & Jokela, Jukka (2005) *Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset 1996–2005*. Helsinki: Stakes.

Nurmi, Jari-Erik. (1997) Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehä. Teoksessa Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 256–274.

Tardy, Charles (1985) Social support measurement. *American Journal of Community Psychology* 13 (2), 187–202.

Taskinen, Sirpa (2007) Katsaus lasten ja nuorten palvelujen kehitykseen. Teoksessa Matti Heikkilä & Tuukka Lahti (toim.) *Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2007*. Helsinki: Stakes, 13–28.